

SXEDIO.Q57

23 11 1992: Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΜΠΟΥΤΡΟΣ ΓΚΑΛΙ ΣΕ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΦΡΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΟΤΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ ΜΑΡΤΗ ΤΟΥ **1993** ΘΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΗΕ ΚΑΙ ΚΑΛΕΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΝΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΣΤΕΝΑ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΝΑ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΛΗΦΘΕΙ

Ο Μπούτρος Γκάλι προχώρησε στις αποφάσεις του και υπέβαλε την έκθεση του στο Συμβούλιο Ασφαλείας στις **23 Νοεμβρίου 1992**.

Στην έκθεση του ο Γενικός Γραμματέας εκφράζει τη πίστη ότι μέχρι τη συνέχιση της διαδικασίας το Μάρτη του **1993**, θα υπάρχει ζωηρό ενδιαφέρον από μέρους του Συμβουλίου Ασφαλείας για την αντίδραση της κάθε πλευράς στις προτάσεις που είχαν υποβληθεί.

Ανέφερε ακόμα ότι αν οι προτάσεις υιοθετηθούν από τις δυο πλευρές, οι κοινές συναντήσεις που θα επαναληφθούν το Μάρτη του **1993** θα πραγματοποιηθούν σε μια ευοίωνη ατμόσφαιρα.

Ανέφερε στην έκθεση του ο Μπούτρος Γκάλι (ανεπίσημη μετάφραση):

1. Η σημερινή έκθεση για την αποστολή καλών υπηρεσιών μου στην Κύπρο υποβάλλεται σύμφωνα με τη διατακτική παράγραφο **11** του Ψηφίσματος **774 (1992)** του Συμβουλίου Ασφαλείας της **26ης Αυγούστου, 1992**, με το οποίο το Συμβούλιο Ασφαλείας με παρακάλεσε να υποβάλω πριν από το τέλος του **1992**, μια πλήρη έκθεση για τις απευθείας συνομιλίες μεταξύ των ηγετών των δυο κοινοτήτων που είχαν προγραμματισθεί να επαναληφθούν στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών στο τέλος Οκτωβρίου. Η παράγραφος **10** του ίδιου ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας μου ζητούσε σε περίπτωση που

δεν προκύψει συμφωνία από αυτές τις συνομιλίες, να εντοπίσω τους λόγους για την αποτυχία των συνομιλιών και να εισηγηθώ στο Συμβούλιο υπαλλακτικούς τρόπους δράσης για επίλυση του Κυριακού.

2. Στην τελευταία έκθεση μου για το θέμα **(S/24472)** της **21ης Αυγούστου 1992)** αναφέρθηκα στην προσπάθεια που έχει γίνει από τον Απρίλιο του **1992** για συμπλήρωση της εργασίας πάνω στη Δέσμη Ιδεών για ένα πλαίσιο συνολικής συμφωνίας. Συγκεκριμένα περιέγραψα τις εκ του σύνεγγυς συνομιλίες που είχα με τους δυο ηγέτες στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών από τις **18** μέχρι τις **23** Ιουνίου και από τις **15** Ιουλίου μέχρι τις **11** Αυγούστου. Περιέγραψα τις κοινές συναντήσεις μεταξύ των δυο ηγετών υπό την Προεδρία μου που άρχισαν στις **12** Αυγούστου με σκοπό τη διαπραγμάτευση μιας συμφωνίας με βάση τη Δέσμη Ιδεών, περιλαμβανομένων των εισηγήσεων μου για τις εδαφικές προσαρμογές και τους εκτοπισμένους οι οποίες είχαν διακοπεί στις **14** Αυγούστου. Επισύναψα στην έκθεση μου ολόκληρη τη Δέσμη Ιδεών.

3. Στην έκθεση μου της **21ης Αυγούστου** υπέδειξα ότι για πρώτη φορά είχαν γίνει ουσιαστικές συζητήσεις πάνω στο θέμα των εδαφικών προσαρμογών, αλλά ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά έπρεπε να επιδείξει την αναγκαία προθυμία για μια προσαρμογή κατά το μάλλον ή ήττον σύμφωνα με τις εισηγήσεις που ενσωματώνονται στη Δέσμη Ιδεών αν πρόκειται να διατηρηθεί το λεπτό ισοζύγιο της υπόλοιπης Δέσμης Ιδεών. Αναφορικά με τους εκτοπισμένους χαιρέτισα την αποδοχή από τον κ. Ντενκτάς της αρχής του δικαιώματος ιδιοκτησίας. Ταυτόχρονα, ενώ εξέφρασα κατανόηση για τις πρακτικές δυσκολίες που υπάρχουν στην επίλυση του θέματος των εκτοπισμένων, δήλωσα ότι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται αυτές οι δυσκολίες δεν πρέπει από μόνος του να αρνείται την αρχή της επιστροφής των προσφύγων και το δικαίωμα ιδιοκτησίας. Εξέφρασα την άποψη μου ότι τώρα που και

οι οκτώ επικεφαλίδες της Δέσμης Ιδεών έχουν διευκρινισθεί στον ίδιο βαθμό, οι δυο πλευρές πρέπει να είναι σε θέση να καταλήξουν σύντομα σε λύση. Εκκλίσσα την έκθεση μου εκφράζοντας την πεποίθηση ότι εφόσον η συνέχιση του στάτους κβο στην Κύπρο δεν αποτελεί βιώσιμη επιλογή, εάν δεν προκύψει συμφωνία από τις συνομιλίες που επρόκειτο να επαναληφθούν τον Οκτώβριο, θα ήταν αναγκαίο για το Συμβούλιο Ασφαλείας να μελετήσει σοβαρά εναλλακτικούς τρόπους δράσης για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος.

4. Στο ψήφισμα **774 (1992)** το Συμβούλιο Ασφαλείας, έχοντας επαναβεβαιώσει όλα τα προηγούμενα ψηφίσματα για την Κύπρο, μεταξύ άλλων εξέφρασε υποστήριξη προς τη Δέσμη Ιδεών περιλαμβανομένων εδαφικών προσαρμογών που προτείνονται και αντικατοπτρίζονται στο χάρτη που περιέχεται στο παράρτημα της έκθεσης μου (**S/24472**) ως βάση για επίτευξη ενός πλαισίου συνολικής συμφωνίας. Το Συμβούλιο συμφώνησε με την άποψη μου ότι η Δέσμη Ιδεών είναι ολοκληρωμένο σύνολο, το οποίο είχε αναπτυχθεί επαρκώς για να διευκολύνει τις δυο πλευρές να επιτύχουν μια συμφωνία και προέτρεψε τις δυο πλευρές να συνεχίσουν, από την επανάληψη των κοινών συναντήσεων στο τέλος του Οκτωβρίου, διαπραγματεύσεις χωρίς διακοπή μέχρις ότου επιτευχθεί ένα πλαίσιο συνολικής συμφωνίας με βάση ολόκληρη τη Δέσμη Ιδεών. Το Συμβούλιο εξέφρασε την προσδοκία ότι τέτοια συμφωνία θα συνομοληγηθεί το **1992** και επανέλαβε την πεποίθηση του ότι το σημερινό στάτους κβο δεν είναι αποδεκτό.

5. Μετά την υιοθέτηση του ψηφίσματος **774 (1992)** οι αντιπρόσωποι μου βρίσκονταν σε στενή επαφή με όλους τους ενδιαφερόμενους. Από τις **9** μέχρι τις **22** Οκτωβρίου επισκέφθηκαν την περιοχή και συνομίλησαν και με τις δυο πλευρές στην Κύπρο και με τις Κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας για να ετοιμάσουν την επανάληψη των κοινών συναντήσεων

μεταξύ των δυο ηγετών στη Νέα Υόρκη.

**1.ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ
28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ-11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1992.**

6. Οι κοινές συναντήσεις μεταξύ των δυο ηγετών υπό την προεδρία μου, οι οποίες είχαν αρχίσει στην περίοδο **12** μέχρι **14** Αυγούστου, επαναλήφθηκαν στις **28** Οκτωβρίου, **1992**, στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών. Και οι δυο ηγέτες αποδέχθηκαν την πρόταση μου όπως οι επικεφαλίδες της Δέσμης Ιδεών εξεταστούν με την ακόλουθη σειρά. Εκτοπισμένοι, Συνταγματικές Πτυχές και Εδαφικές Προσαρμογές, που θα ακολουθούσαν από τις υπόλοιπες επικεφαλίδες, δηλαδή Γενικοί Στόχοι, Καθοδηγητικές Αρχές, Ασφάλεια και Εγγυήσεις, Οικονομική Ανάπτυξη και Διασφαλίσεις και Μεταβατικές Διευθετήσεις.

7. Κατά τη διάρκεια των δέκα κοινών συναντήσεων που διήρκεσαν πάνω από **16** ώρες κατέγραψα προσεκτικά τις θέσεις που πήρε η κάθε πλευρά. Ετοίμασα ένα άτυπο έγγραφο που παραθέτει τα ουσιαστικά στοιχεία των θέσεων τους, μαζί με τα σχετικά αποσπάσματα της Δέσμης Ιδεών και των ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Και οι δυο πλευρές επιβεβαίωσαν ότι το άτυπο έγγραφο αντικατόπτριζε με ακρίβεια τις αντίστοιχες θέσεις τους.

8. Γενικά η τουρκοκυπριακή πλευρά επανέλαβε ότι "συμφωνούσε βασικά με **91** από τις **100** παραγράφους" της Δέσμης Ιδεών προσθέτοντας ότι οι διαφορές κάτω από τις υπόλοιπες εννέα παραγράφους πήγάζαν από την έλλειψη συμφωνίας πάνω σε επτά θέματα, τα οποία η τουρκοκυπριακή πλευρά θεωρούσε βασικά και εκκρεμή θέματα, δηλαδή (α) στην Εκτελεστική Εξουσία: Την αρχή της εναλλαγής του Προέδρου και του Αντιπροέδρου και τον τρόπο εκλογής τους, (β) την αριθμητική σύνθεση του Ομοσπονδιακού Υπουργικού Συμβουλίου, την εναλλαγή των Υπουργείων

και την Αρχή της Συνέναισης (γ) τις Μεταβατικές Διευθετήσεις, με ιδιαίτερη αναφορά στην εγκαθίδρυση Μεταβατικής Κυβέρνησης (δ) την εξάλειψη των οικονομικών ανισοτήτων (ε) τη συμμετοχή της Ομοσπονδίας σε διεθνείς οργανισμούς στους οποίους δεν είναι μέλη τόσο η Τουρκία όσο και η Ελλάδα (στ) τις επιπτώσεις από την εφαρμογή της αρχής της "μιας κυριαρχίας" και για τις δυο κοινότητες, η οποία μπορεί να εκφραστεί με την ακόλουθη διατύπωση: Οι δυο Ομόσπονδες Πολιτείες είναι κυρίαρχες στο μέτρο που η κυριαρχία τους δεν περιορίζεται από την κυριαρχία του Ομόσπονδου Κράτους και (ζ) το θέμα των "Εκτοπισμένων" όπως εξηγούνται το έγγραφο με τις θέσεις της τουρκοκυπριακής πλευράς που παρουσιάστηκε στις συνομιλίες στις 6 Αυγούστου, 1992. Επιπρόσθετα η Τουρκοκυπριακή πλευρά επέμεινε στη θέση της στο θέμα των εδαφικών προσαρμογών, αρνούμενη να αποδεχθεί το χάρτη που προσυπέγραψε το Συμβούλιο Ασφαλείας, ως βάση για επίτευξη μιας συμφωνίας.

9. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δήλωσε ότι αποδέχεται τη Δέσμη Ιδεών και το Χάρτη ως βάση για την επίτευξη ενός πλαισίου συνολικής συμφωνίας, υπό την αίρεση "οποιαδήποτε βελτιώσεων προς όφελος και των δυο κοινοτήτων". Η Ελληνοκυπριακή πλευρά ανέλαβε να διασπραγματευθεί με καλή πίστη για την επίτευξη μιας τέτοιας συμφωνίας, η οποία θα είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο, τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως της λειτουργικότητας του κράτους προς όφελος και των δυο κοινοτήτων.

10. Στο τμήμα που ακολουθεί θα περιγράψω τις θέσεις που εξέφρασε η κάθε πλευρά κάτω από τις οκτώ επικεφαλίδες της Δέσμης Ιδεών:

ΕΚΤΟΠΙΣΜΕΝΟΙ

α) Περιοχή που θα περιέλθει υπο Ελληνοκυπριακή

Διοίκηση- η επηρεαζόμενη περιοχή (παράγραφοι 73, 74 και 75) της Δέσμης Ιδεών. (Παράρτημα στο έγγραφο (S/24472)

11. Το κύριο ουσιαστικό σημείο που ήγειρε η Τουρκοκυπριακή πλευρά κάτω από το μέρος (α) ανωτέρω είναι ότι οι Τουρκοκύπριοι από την επηρεαζόμενη περιοχή που θα επανεγκατασταθούν πρέπει να αποζημιωθούν με βάση την τρέχουσα αξία της περιουσίας που κατέχουν στην επηρεαζόμενη περιοχή κατά την περίοδο της επανεγκατάστασης.

12. Αναφορικά με το δικαίωμα περιουσίας των Τουρκοκυπρίων εκτοπισμένων που διαβιούν στην επηρεαζόμενη περιοχή η θέση της Ελληνοκυπριακής πλευράς είναι ότι δεν μπορούν να αποζημιωθούν για περιουσία που δεν τους ανήκε το 1974. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά προσθέτει ότι Τουρκοκύπριοι από την επηρεαζόμενη περιοχή, που θα επανεγκατασταθούν στη μελλοντική Τουρκοκυπριακή ομόσπονδη Πολιτεία, μπορούν να επιλέξουν να επιστρέψουν στις περιουσίες που τους ανήκαν στο νότο το 1974 ή να αποζημιωθούν για αυτές με βάση τις τιμές του 1974 συν τον πληθωρισμό.

13. Επιπρόσθετα η Ελληνοκυπριακή πλευρά προτείνει ότι σ όλους τους Τουρκοκυπρίους που θα επιλέξουν να επανεγκατασταθούν στο Βορρά ανεξάρτητα αν κατείχαν περιουσία το 1974, θα παραχωρηθεί ανάλογη διαμονή, επίδομα επανεγκατάστασης για περιορισμένο χρονικό διάστημα και όπου χρειάζεται επίδομα ανεργίας ίδιου ύψους με τους ίδιους όρους που εφαρμόζονται και για τους Ελληνοκυπρίους. Τουρκοκύπριοι που θα επανεγκαταστασθούν θα επωφεληθούν επίσης από ένα πρόγραμμα οικονομικής αποκατάστασης που θα χρηματοδοτηθεί από την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση και που θα τύχει επεξεργασίας σαν μέρος του πλαισίου συνολικής συμφωνίας.

14. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά είναι έτοιμη να διαπραγματευθεί το θέμα αποζημίωσης στους Τουρκοκυπρίους για ουσιαστικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις σε ελληνοκυπριακές περιουσίες στις οποίες διέμεναν στην επηρεαζόμενη περιοχή.

(β) Άλλες περιοχές υπό Ελληνοκυπριακή και Τουρκοκυπριακή διοίκηση (παράγραφοι 76-85 της Δέσμης Ιδεών).

15. Η Τουρκοκυπριακή θέση είναι ότι μετά το 1974 ήταν αναγκαίο, για να αποφευχθεί η παρατεινόμενη αβεβαιότητα στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα, η Τουρκοκυπριακή διοίκηση να αναλάβει όλες τις ελληνοκυπριακές περιουσίες στην τουρκοκυπριακή πλευρά, ώστε να παραχωρήσει επαρκή στέγαση και αποζημίωση στους Τουρκοκυπρίους που εκτοπίστηκαν από το Νότο. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι με αυτό τον τρόπο οι περισσότερες από τις ελληνοκυπριακές περιουσίες στην τουρκοκυπριακή πλευρά έχουν κατανεμηθεί σε τουρκοκυπρίους, με τη δημιουργία νομικά έγκυρων τίτλων ιδιοκτησίας και επιπρόσθετα ότι οι περισσότερες ελληνοκυπριακές περιουσίες που σήμερα χρησιμοποιούνται από τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις έχουν παραχωρηθεί στα Βακούφια.

16. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι δεν μπορούν να επιστρέψουν στις περιουσίες τους του 1974 και θα αποζημιωθούν από την πώληση τουρκοκυπριακής περιουσίας στο νότο. Κατά την άποψη της τουρκοκυπριακής πλευράς η τουρκοκυπριακή περιουσία στο νότο με σημερινές αξίες περίπου αντιστοιχεί με την ελληνοκυπριακή περιουσία στο βορρά. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά προσθέτει ότι στον υπολογισμό συνολικής αποζημίωσης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι απώλειες και στηρήσεις που υπέστησαν οι Τουρκοκύπριοι από το 1963 και εντεύθεν καθώς επίσης και οι χρηματικοί πόροι που διέθεσε η

Τουρκία προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα σ αυτή την περίοδο.

17. Η θέση της τουρκοκυπριακής κοινότητας είναι: Η επιλογή εμπιστροφής θα ασκηθεί μετά από ένα αμοιβαία συμφωνημένο μορατόριο. Η εγκατάσταση αυτών που θα επιλέξουν να επιστρέψουν θα πραγματοποιηθεί όταν αυτοί που πρόκειται να επηρεασθούν θα έχουν μεταστεγασθεί ικανοποιητικά. Ένας μηχανισμός αναθεώρησης θα δημιουργηθεί σε κάθε ομόσπονδη πολιτεία με ένα αμοιβαία συμφωνημένο τρόπο, ο οποίος θα καθορίζει κατόπιν προσφυγής του σημερινού ιδιοκτήτη και/ ή κατόχου κατά πόσο υπάρχουν περιστάσεις που αποκλείουν την μεταστέγαση στη συγκεκριμένη περίπτωση. Σε τέτοια συγκεκριμένη περίπτωση ή αν ο σημερινός ιδιοκτήτης και/ η κάτοχος είναι επίσης εκτοπισμένος καλή τη πίστει, ο αγοραστής ή κληρονόμος ή αν έχουν γίνει ουσιαστικές μετατροπές στην κατοικία ή έχει μετατραπεί σε δημόσιας χρήσης ή έχει παραχωρηθεί σε δημόσιους Οργανισμούς, Βακούφια (θρησκευτικά καταπιστεύματα) κλπ, ή κατέχεται από το σημερινό ιδιοκτήτη και/ ή ένοικο με βάση σχέδιο αποκατάστασης αστέγων ή αν ο σημερινός ιδιοκτήτης και/ή κάτοχος είναι βετεράνος πολέμου ή αν είναι κληρονόμος ή απόγονος βετεράνου ή αν η κατοικία βρίσκεται σε περιοχές που είναι γνωστό ότι έγιναν μεγάλες διακοινοτικές συγκρούσεις ή αν βρίσκεται σε περιοχές που έχουν καθορισθεί από τις αντίστοιχες ομόσπονδες πολιτείες ως περιοχές ιδιαίτερης σημασίας λόγω ασφάλειας, ο προηγούμενος κάτοχος δεν θα μπορέσει να επιστρέψει και θα αποζημιωθεί. Εγκατάσταση Ελληνοκυπρίων σε περιοχή που θα βρίσκεται κάτω από τουρκοκυπριακή διοίκηση θα υπόκειται σε μορατόριο και σε συμφωνημένο ανώτατο όριο ώστε να διατηρηθεί ο δικοινοτικός και διζωνικός χαρακτήρας της ομόσπονδης πολιτείας.

18. Η θέση της Ελληνοκυπριακής πλευράς είναι ότι το δικαίωμα της επιστροφής και το δικαίωμα

ιδιοκτησίας εφόσον έχουν γίνει αποδεκτά πρέπει να εφαρμοστούν υποκείμενα μόνο σε κατάλληλες διευθετήσεις για αντιμετώπιση πρακτικών δυσκολιών. Εκτοπισμένα άτομα και από τις δυο κοινότητες που τώρα διαμένουν στην Κύπρο ή στο εξωτερικό και που το **1974** διέμεναν ή κατείχαν περιουσία στην περιοχή που θα διοικείται από την άλλη κοινότητα μπορούν να επιλέξουν να επιστρέψουν στα σπίτια και στις περιουσίες τους ή να επιλέξουν να δικεκδικήσουν αποζημίωση σε τιμές του **1974** συν τον πληθωρισμό ή να επιλέξουν να διατηρήσουν τους τίτλους ιδιοκτησίας τους και να ενοικιάσουν τις περιουσίες τους, αν είναι αναγκαίο. Άτομα που έχουν εκτοπισθεί μετά το Δεκέμβριο του **1963** ή οι κληρονόμοι τους μπορούν παρομοίως να διεκδικήσουν αποζημιώσεις. Η εφαρμογή των πιο πάνω θα είναι αντικείμενο συμφωνίας στα πλαίσια των πρακτικών δυσκολιών.

19. Επίσης θέση της ελληνοκυπριακής πλευράς είναι ότι ο σφετερισμός των ελληνοκυπριακών περιουσιών από τις τουρκοκυπριακές αρχές είναι άκυρος. Οι σημερινοί Τουρκοκύπριοι κάτοικοι δεν μπορούν να αξιώνουν αποζημίωση για τις Ελληνοκυπριακές περιουσίες που τους δόθηκαν από το **1974**. Οι Τουρκοκύπριοι που θα μεταστεγασθούν θα αποζημιωθούν με άλλους τρόπους. Η αξία των τουρκοκυπριακών περιουσιών στην ελληνοκυπριακή περιοχή είναι σημαντικά μικρότερη από την αξία των ελληνοκυπριακών περιουσιών που θα παραμείνουν στο τουρκοκυπριακό ομόσπονδο κράτος αν ληφθεί υπόψη η εδαφική προσαρμογή που φαίνεται στη Δέσμη Ιδεών (περίπου **11,5** προς **1** σε τιμές του **1974**). Συνεπώς η προσφορά της Τουρκοκυπριακής πλευράς για αποζημίωση μέσω μιας γενικής ανταλλαγής περιουσιών δεν είναι αποδεκτή γιατί δεν είναι ούτε δίκαιη ούτε δυνατή.

20. Περαιτέρω θέση των Ελληνοκυπρίων είναι ότι δεν πρέπει να υπάρξει επιπρόσθετο μορατόριο πέραν της περιόδου που απαιτείται για τη διαδικασία

επανεγκατάστασης και αποκατάστασης που προκύπτει από τις εδαφικές προσαρμογές. Μια γενική παρεμπόδιση ατόμων να επιστρέψουν στο ομόσπονδο κράτος που θα βρίσκεται υπό τη διοίκηση της άλλης κοινότητας για υποτιθέμενες πράξεις βίας που διαπράχθηκαν το 1974 ή πιο πριν, μπορεί να συνεπάγεται παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γι αυτό το λόγο η νομική διαδικασία εφαρμογής θα πρέπει να είναι ομοσπονδιακή.

21. Επιπρόσθετα προς τα θέματα που περιέχονται στη Δέσμη Ιδεών η Ελληνοκυπριακή πλευρά ήγειρε το θέμα των Τούρκων μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στο βόρειο τμήμα της Κύπρου από το 1974. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δήλωσε ότι τα άτομα αυτά θα πρέπει να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης τους και ότι θα πρέπει να διεκολυνθούν να το πράξουν

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ/ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

(Παράγραφοι 2-23 της Δέσμης Ιδεών).

22. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι η ουσία της θέσης είναι ότι κάθε ομόσπονδο κράτος είναι κυρίαρχο στο βαθμό που η κυριαρχία του δεν περιορίζεται από την κυριαρχία της ομοσπονδίας. Σύμφωνα με το πιο πάνω το αποτέλεσμα του συνολικού πλαισίου συμφωνίας θα είναι κατά τη γνώμη της Τουρκοκυπριακής πλευράς, η εγκαθίδρυση μιας δικοινοτικής διζωνικής ομοσπονδιακής δημοκρατίας που θα αποτελείται από δυο πολιτικά ίσα συστατικά σώματα από τα οποία θα πηγάζει η κυριαρχία της ομόσπονδης δημοκρατίας. Το καθένα από τα δυο ίσα ομόσπονδα κράτη θα συμφωνήσει ελεύθερα να μεταβιβάσει μέρος των κυρίαρχων εξουσιών του στην ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Επιπρόσθετα η Τουρκοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι η ομοσπονδιακή δημοκρατία θα έχει εδαφική ακεραιότητα και το έδαφος της θα αποτελείται από τα αντίστοιχα εδάφη των δυο πολιτικά ίσων ομόσπονδων κρατών ότι η ισότητα όλων των πολιτών ενώπιον του νόμου δεν θα ερμηνευθεί ή χρησιμοποιηθεί ως

πρόσχημα προς ζημία της κοινοτικής ταυτότητας, της πολιτικής ισότητας και της ακεραιότητας της μιας ή της άλλης κοινότητας και ότι η επίσημη γλώσσα του Τουρκοκυπριακού Ομόσπονδου κράτους θα είναι η τουρκική και η επίσημη γλώσσα του Ελληνοκυπριακού Ομόσπονδου κράτους θα είναι η ελληνική.

23. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά διακηρύττει ότι η δικοινοτική και διζωνική ομοσπονδία θα εγκαθιδρυθεί ελεύθερα από την Ελληνοκυπριακή και Τουρκοκυπριακή κοινότητα, οι οποίες μαζί αποτελούν το λαό της Κύπρου.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

(α). Εξουσίες και αρμοδιότητες της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης (παράγραφοι 24-27 της Δέσμης Ιδεών).

24. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά διακηρύττει ότι βασικά είναι σύμφωνη με αυτές τις πρόνοιες υπό τις ακόλουθες επιφυλάξεις που αφορούν τον κατάλογο εξουσιών και αρμοδιοτήτων της ομοσπονδιακής Κυβέρνησης: Τα ομόσπονδα κράτη μπορούν να συνομολογούν συμφωνίες με ξένες κυβερνήσεις στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους χωρίς την έγκριση της ομοσπονδιακής Κυβέρνησης και τέτοιες συμφωνίες θα πρέπει να συνάδουν με την εξωτερική πολιτική της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση θα πρέπει να περιορίζεται στον καθορισμό κανόνων και διαδικασιών που θα πρέπει να εφαρμόζονται από τα ομόσπονδα κράτη σ ότι αφορά αεροδρόμια και λιμάνια σχετικά με διεθνή θέματα και τη μετανάστευση και την ιθαγένεια. Η Ομόσπονδη Κυβέρνηση θα πρέπει να περιορίζεται στο συντονισμό των διαδικασιών σχετικά με δικαιώματα ευρεσιτεχνίας και εμπορικά σήματα και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θα πρέπει απλώς να καθορίζει ελάχιστα επίπεδα για τη δημόσια υγεία, το περιβάλλον, τη χρήση και διατήρηση των φυσικών

πόρων και για τα μέτρα και σταθμά. Η Τουρκοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες της ομοσπονδίας θα πρέπει να εκτελούνται από ομοσπονδιακούς αξιωματούχους που θα ανήκουν στην κοινότητα του ομόσπονδου κράτους στο οποίο υπηρετούν ή, κατόπιν συμφωνιών, μέσω της ανάθεσης τους στα ομόσπονδα κράτη.

25. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι η Ομοσπονδιακή κυβέρνηση θα πρέπει να είναι σε θέση να εκτελεί και να εφαρμόζει τις εξουσίες και λειτουργίες της, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν σημαντικά θέματα, όπως μεταξύ άλλων, τη μετανάστευση και την ιθαγένεια, ότι συμφωνίες τις οποίες ένα ομόσπονδο κράτος θα επιθυμεί να συνομολογήσει με ξένες κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του θα πρέπει να συνομολογούνται μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών και θα πρέπει να τυγχάνουν έγκρισης από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση αν οι συμφωνίες αυτές επηρεάζουν τις διεθνείς σχέσεις της ομοσπονδίας ή συνεπάγονται οικονομικό βάρος για αυτή. Οι πρόνοιες για τις εξουσίες και λειτουργίες της ομοσπονδιακής Κυβέρνησης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τον καθορισμό της ομοσπονδιακής οικονομικής πολιτικής και θα πρέπει να υπάρξει μια εμπορική νομοθεσία και μια ομοσπονδία. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει επίσης ότι η έδρα από την οποία θα ασκούνται τα κατάλοιπα εξουσίας δεν επηρεάζει με κανένα τρόπο τη μια και αδιαίρετη κυριαρχία του κράτους της Κύπρου.

(β) Δομή, σύνθεση και λειτουργία της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης.

(ι) Νομοθετική Εξουσία (παράγραφοι 28-35 της Δέσμης Ιδεών).

26. Η τουρκοκυπριακή πλευρά αποδέχεται τις πρόνοιες του σχετικού μέρους της Δέσμης Ιδεών.

27. Η ελληνοκυπριακή πλευρά αποδέχεται και αρχήν τις σχετικές πρόνοιες της Δέσμης Ιδεών υπό την αίρεση βελτιώσεων προς το συμφέρον και των δυο κοινοτήτων και με τις ακόλουθες σκέψεις: Το εκλογικό σύστημα και για τις δυο Βουλές της Ομοσπονδιακής Νομοθετικής Εξουσίας θα πρέπει να είναι ομοιόμορφο σ ολόκληρη την ομοσπονδία, η πρόνοια της Δέσμης Ιδεών για χωριστές πλειοψηφίες δεν είναι απαραίτητη λαμβανομένης υπόψη της σύνθεσης της Ανω Βουλής και ότι ο μηχανισμός επίλυσης των αδιεξόδων πρέπει να βελτιωθεί.

(ιι) Εκτελεστική Εξουσία (παράγραφοι 36-42 της Δέσμης Ιδεών).

28. Η τουρκοκυπριακή πλευρά διατηρεί την άποψη ότι οι θέσεις του Προέδρου και του Αντιπροέδρου συμβολίζουν το δικοινοτικό χαρακτήρα της Ομοσπονδίας. Συνεπώς εκπρόσωποι της κάθε κοινότητας θα πρέπει να εναλλάσσονται στην προεδρία και να αντιπροσωπεύουν την Ομοσπονδία σε επίσημες εκδηλώσεις στο εξωτερικό.

29. Θέση της τουρκοκυπριακής πλευράς είναι ότι κάθε κοινότητα θα πρέπει να εκλέγει χωριστά με καθολογική ψηφοφορία το δικό της εκπρόσωπο για το αξίωμα του Ομοσπονδιακού Προέδρου ή Αντιπροέδρου. Τέτοιες εκλογές διασφαλίζουν ότι οι αξιωματούχοι της Ομοσπονδίας ενσωματώνουν τη βούληση της κοινότητας την οποία εκπροσωπούν και αντανακλούν το κεκτημένο δικαίωμα κάθε κοινότητας να εκλέγει τους δικούς της εκπροσώπους στην κεντρική κυβέρνηση, δικαίωμα που ανάγεται στο Σύνταγμα του 1960 και φθάνει μέχρι την Οθωμανική περίοδο. Το Υπουργικό Συμβούλιο θα πρέπει να αποτελείται από ίσο αριθμό Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων Ομοσπονδιακών Υπουργών και θα πρέπει να λειτουργεί στη βάση της συναίνεσης για να αντανακλά την πολιτική ισότητα των δυο κοινοτήτων. Το Υπουργικό Συμβούλιο θα πρέπει να ενεργεί με βάση τη συναίνεση.

30. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι εφόσον Ομοσπονδιακός Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος αντιπροσωπεύουν την ενότητα της χώρας θα πρέπει να έχουν καθολογική εντολή, μέσω της εκλογής, με σταθμισμένη καθολική ψηφοφορία σε ολόκληρη την ομοσπονδία. Η σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου που περιέχεται στη Δέσμη Ιδεών (δηλαδή αναλογία 7 προς 3 Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι) είναι αποδεκτή στην ελληνοκυπριακή πλευρά, όπως είναι αποδεκτές και οι πρόνοιες που σχετίζονται με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο Υπουργικό Συμβούλιο. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά πιστεύει ότι είναι προς το συμφέρον και των δυο κοινοτήτων εάν ένα από τα ακόλουθα τρία Υπουργεία, δηλαδή το Υπουργείο Εξωτερικών, Οικονομικών ή Αμυνας ανατεθεί σε Τουρκοκύπριο Υπουργό εκ περιτροπής αλλά ότι η σχεδόν μόνιμη ανάθεση οποιουδήποτε Υπουργείου στη μια ή την άλλη κοινότητα θα είναι αντιπαραγωγική.

(ιιι) Δικαστική Εξουσία (παράγραφοι 43-46 της Δέσμης Ιδεών).

31. Και οι δυο πλευρές αποδέχονται τα σχετικά μέρη της Δέσμης Ιδεών.

(γ) Θεμελιώδη δικαιώματα, περιλαμβανομένων των τριών ελευθεριών και πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα (παράγραφοι 47-51 της Δέσμης Ιδεών).

32. Η τουρκοκυπριακή πλευρά συμφωνεί ότι η ελευθερία διακίνησης θα ασκείται χωρίς περιορισμούς με την εγκαθίδρυση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, αλλά νοουμένου ότι μέχρι εκείνο το στάδιο οι διευθετήσεις για διακανονισμό των περιουσιακών απαιτήσεων θα έχουν συμφωνηθεί.

Η τουρκοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι η ρύθμιση από ομόσπονδα κράτη της ελευθερίας

εγκατάστασης και του δικαιώματος ιδιοκτησίας θα πρέπει να διατηρεί το δικοινοτικό χαρακτήρα της Ομοσπονδίας και θα λαμβάνει υπόψη την ανάγκη για αποτροπή της δικοινοτικής σύγκρουσης καθώς και τα οικονομικά συμφέροντα και την κοινοτική ταυτότητα των ομόσπονδων κρατών. Η ελευθερία εγκατάστασης και το δικαίωμα παρουσίας θα εφαρμοσθούν μετά τη συμπλήρωση της διαδικασίας επανεγκατάστασης που προκύπτει από τις εδαφικές προσαρμογές, αλλά σταδιακά και κατά φάσεις και με βάση ένα μορατόριο για σκοπούς οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Ειδικές διευθετήσεις θα γίνουν για τους Μαρωνίτες, οι οποίοι το **1974** είχαν τη μόνιμη κατοικία τους στο έδαφος του τουρκοκυπριακού ομόσπονδου κράτους.

33. Η ελληνοκυπριακή πλευρά τονίζει ότι η ενότητα του Ομόσπονδου κράτους απαιτεί την ομοιόμορφη εφαρμογή των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών όλων των Κυπρίων σ ολόκληρη την ομοσπονδία. Αυτά τα δικαιώματα και οι ελευθερίες θα πρέπει να κατοχυρώνονται στο ομοσπονδιακό σύνταγμα και να διαφαλίζονται από την ομοσπονδία. Η ρύθμιση τους από τα ομόσπονδα κράτη είναι αποδεκτή, αλλά οποιοδήποτε περιορισμοί που είναι αντίθετοι στο διεθνές δίκαιο και στις συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι αποδεκτοί. Μια γενική παρεμπόδιση επιστροφής στο ομόσπονδο κράτος που θα διοικείται από την άλλη κοινότητα, προσώπων, για τα οποία θα υπάρχει ο ισχυρισμός ότι διέπραξαν πράξεις βίας το **1974** ή πιο πριν μπορεί, κατά την ελληνοκυπριακή άποψη, να συνεπάγεται παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γι αυτό το λόγο η νομική διαδικασία που θα ισχύει θα είναι ομοσπονδιακή.

ΕΔΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ
(παράγραφοι **67-71** της Δέσμης Ιδεών).

34. Ενώ αποδέχεται την ανάγκη για εδαφικές προσαρμογές σαν μέρος ενός γενικού πλαισίου

συμφωνίας, η τουρκοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι ο χάρτης που περιλαμβάνεται στη Δέσμη Ιδεών θα ξερίζωνε **37.433** Τουρκοκυπρίους και είναι απαράδεκτος σαν βάση για συζήτηση. Κατά τη γνώμη της Τουρκοκυπριακής πλευράς τα κριτήρια στη Συμφωνία Κορυφής του **1977** όπως έτυχαν επεξεργασίας στη διάρκεια των συνομιλιών θα πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για τις εδαφικές προσαρμογές. Αυτές θα μπορούσαν να προβλέπονταν για ένα Τουρκοκυπριακό Ομόσπονδο κράτος αποτελούμενο από το **29+%** του εδάφους της ομοσπονδίας. Επιπλέον, η τουρκοκυπριακή πλευρά υποστηρίζει ότι ένας χάρτης μπορεί να χαραχθεί ύστερα από συμφωνία για τις συνταγματικές πτυχές της Ομοσπονδίας και μόνο όταν είναι φανερό, κατά την άποψη της τουρκοκυπριακής πλευράς, ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά συμφώνησε να μοιρασθεί την εξουσία κάτω από μια ομοσπονδιακή δομή.

35. Η ελληνοκυπριακή πλευρά δέχεται το χάρτη που περιλαμβάνεται στη Δέσμη Ιδεών υπό την αίρεση περιθωριακών αλλαγών ώστε να γίνει ο χάρτης πιο δίκαιος. Θα πρέπει να επιτεχυθεί συμφωνία σε ό,τι αφορά το καθεστώς ειδικών περιοχών που φαίνονται στο χάρτη και τα δικαιώματα των κατοίκων τους και στα δυο ομόσπονδα κράτη με σκοπό, ιδιαίτερα, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των Ελληνοκυπρίων στην περιοχή Καρπασίας με βάση τη Συμφωνία της Τρίτης Βιέννης του **1975**. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά συμφωνεί με την ανάγκη για μια παγκύπρια απογραφή πληθυσμού κάτω από διεθνή αιγίδα.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΗ

(Παράγραφοι **52-66** της Δέσμης Ιδεών).

36. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δέχεται τις πρόνοιες της Δέσμης Ιδεών κάτω από αυτή την επικεφαλίδα και προσθέτει ότι: Οι Συμφωνίες Εγγύησης και Συμμαχίας του **1960** ισχύουν και δεν πρέπει να εξασθενήσουν. Οποιαδήποτε αναφορά στη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην

Ευρώπη θα μπορούσε να περιληφθεί καλύτερα κάτω από τον τίτλο " Καθοδηγητικές Αρχές". Οτι το χρονοδιάγραμμα για τη μείωση σ ένα συμφωνημένο επίπεδο, των Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών μονάδων και για την αποχώρηση όλων των δυνάμεων που προβλέπονται από τη Συνθήκη Συμμαχίας θα εφαρμοσθεί πλήρως " μέχρι την ημερομηνία" της εγκαθίδρυσης της ομοσπονδιακής δημοκρατίας.

37. Η ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι η δική της ερμηνεία της Συνθήκης Εγγύησης είναι διαφορετική από εκείνη της τουρκοκυπριακής πλευράς γιατί η ελληνοκυπριακή πλευρά θεωρεί ότι η Τουρκία ή οι άλλες εγγυήτριες δυνάμεις δεν είχαν και δεν μπορούν να έχουν το μονομερές δικαίωμα της στρατιωτικής επέμβασης γιατί αυτό θα ήταν αντίθετο προς το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η ελληνοκυπριακή πλευρά είναι έτοιμη να παραπέμψει αυτό το ζήτημα και οποιοδήποτε άλλο βασικό νομικό θέμα στο Διεθνές Δικαστήριο.

38. Είναι επίσης η θέση της ελληνοκυπριακής πλευράς ότι η στάθμευση αποκλειστικά Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών μονάδων της ομοσπονδιακής δύναμης στο αντίστοιχο ομόσπονδο κράτος τους δεν προωθεί την ενότητα της χώρας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ
(παράγραφοι **86-92** της Δέσμης Ιδεών).

39. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι τα δυο ομόσπονδα κράτη θα πρέπει να θεωρούνται ως χωριστές μονάδες για σκοπούς εξωτερικού εμπορίου και ότι η ομοσπονδία θα πρέπει να παρέχει στην Τουρκία και την Ελλάδα πάνω σε αμοιβαία βάση την πρόσβαση στην αγορά και τις σχετικές διευκολύνσεις σε όλους τους οικονομικούς τομείς. Αυτό θα απέκλειε τη δυνατότητα για οποιαδήποτε από τις μητέρες πατρίδες να εξασφαλίσουν μια ευνοϊκή οικονομική θέση στην Κύπρο από την άλλη.

40. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι προς το συμφέρον της διασφάλισης ισότητας στους ειδικούς δεσμούς ανάμεσα στην Κύπρο και τις αντίστοιχες μητέρες πατρίδες Ελλάδα και Τουρκία, η ομοσπονδία μπορεί να γίνει μέλος ή να συμμετέχει σε διεθνή οργανισμό ή άλλο σώμα εάν (α) και η Τουρκία και η Ελλάδα είναι μέλη ή συμμετέχουν σε τέτοιο οργανισμό ή σώμα και (β) τέτοια συμμετοχή εγκρίνεται από τα δυο ομόσπονδα κράτη σε χωριστά δημοψηφίσματα.

41. Η ελληνοκυπριακή πλευρά αποδέχεται τις σχετικές πρόνοιες υπό την αίρεση ότι τα χωριστά δημοψηφίσματα για θέματα που σχετίζονται με τη ένταξη στην ευρωπαϊκή Κοινότητα θα πρέπει να αποτελούν μέρος και να διεξαχθούν ταυτόχρονα με τα χωριστά δημοψηφίσματα για το πλαίσιο συνολικής συμφωνίας.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

(Παράγραφοι **93-100** της Δέσμης Ιδεών).

42. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι αποδέχεται τις σχετικές πρόνοιες της Δέσμης Ιδεών υπό την αίρεση της εγκαθίδρυσης μεταβατικής κυβέρνησης που να αποτελείται από τις δυο πλευρές μετά τη έγκριση του γενικού πλαισίου συμφωνίας σε χωριστά δημοψηφίσματα. Ο τελευταίος όρος εξηγείται ως ένας τρόπος για να αποφευχθεί νομικό χάος που θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες. Μια τέτοια μεταβατική κυβέρνηση θα λειτουργούσε κάτω από την κοινή επίβλεψη των αρχηγών των δυο ομόσπονδων κρατών. Η τουρκοκυπριακή πλευρά επίσης δηλώνει ότι το ομόσπονδο κράτος της δεν θα δεσμεύεται από τις διεθνείς συμφωνίες που υπέγραψε η ελληνοκυπριακή πλευρά μετά το Δεκέμβριο του **1963** εκτός εάν εγκριθούν από το τουρκοκυπριακό νομοθετικό σώμα.

43. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει ότι οι

πρόνοιες σχετικά με τις μεταβατικές συμφωνίες θα πρέπει να συζητηθούν πλήρως αφού η τουρκοκυπριακή πλευρά αποδεχθεί τις σχετικές βασικές έννοιες. Η ελληνοκυπριακή πλευρά επίσης αποκλείει κάθε αναγνώριση της " Τ.Δ.Β.Κ. " ως αντίθετη στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και δέχεται ότι τα χωριστά δημοψηφίσματα για το γενικό πλαίσιο συμφωνίας μπορούν να διαεξαχθούν από τα Ηνωμένα Έθνη.

II. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

44. Το αποτέλεσμα των κοινών συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν στην περίοδο από τις **28** Οκτωβρίου μέχρι τις **11** Νοεμβρίου, δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες. Είναι αλήθεια ότι οι συναντήσεις υπήρξαν χρήσιμες στο βαθμό που έφεραν τους δυο ηγέτες μαζί σε μακρές, πρόσωπο με πρόσωπο, συναντήσεις και στο ότι διευκρίνησαν απ ευθείας ο ένας στον άλλο μ ένα χωρίς προηγούμενο τρόπο τις αντίστοιχες θέσεις τους πάνω στη Δέσμη Ιδεών, που έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας ως βάση για ένα γενικό πλαίσιο συμφωνίας. Επίσης, είναι θετικό ότι και οι δυο ηγέτες συμφώνησαν να συνεχίσουν τη διαδικασία. Παρ όλα αυτά, οι στόχοι που έθεσε το Συμβούλιο Ασφαλείας στο ψήφισμα **774 (1992)** δεν επιτεύχθηκαν. Ένα γενικό πλαίσιο συμφωνίας δεν υλοποιήθηκε.

45. Οι συζητήσεις απέδειξαν ότι παραμένουν διαφορές μεταξύ των θέσεων της κάθε πλευράς και της Δέσμης Ιδεών. Μερικές από τις θέσεις που πήρε η κάθε πλευρά αποτελούν παραλλαγές των προνοιών της Δέσμης Ιδεών και γι αυτό είναι δυνατό να εναρμονιστούν κατά τις επόμενες κοινές συναντήσεις. Ωστόσο μερικές από τις θέσεις που εξέφρασε η τουρκοκυπριακή πλευρά βρίσκονται, ουσιαστικά, έξω από το πλαίσιο της Δέσμης Ιδεών. Πιστεύω ότι αυτές οι θέσεις χρειάζεται να επανεξεταστούν από την τουρκοκυπριακή πλευρά και να εναρμονιστούν με το πλαίσιο της Δέσμης Ιδεών

μέχρι την επανέναρξη των συναντήσεων το Μάρτιο του 1993.

46. Είναι σημαντικό να αναφέρω ότι η Δέσμη Ιδεών προέκυψε από μια μακρά προσπάθεια κατά τα προηγούμενα χρόνια κατά τη διάρκεια των οποίων το κείμενο συνέχεια βελτιώνετο ώστε να λαμβάνει υπόψη τις νόμιμες ανησυχίες και τα συμφέροντα που εξέφραζε η κάθε πλευρά. Δόθηκε στη διαδικασία αυτή ιδιαίτερη ώθηση από τις συζητήσεις που είχαν οι αντιπρόσωποι των Ηνωμένων Εθνών με ανώτερους αξιωματούχους του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας το 1990 και 1991. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας είναι η Δέσμη Ιδεών, η οποία παρέχει τη βάση για μια δίκαιη λύση, ένα συμβιβασμό ο οποίος διασφαλίζει τα βασικά συμφέροντα της κάθε πλευράς.

47. Εχω διαπιστώσει ότι οι θέσεις της τουρκοκυπριακής πλευράς διαφέρουν ουσιαστικά με τη Δέσμη Ιδεών σε τρία κεφάλαια: (α) στην αντίληψη περί Ομοσπονδίας, (β) τους Εκτοπισμένους και (γ) τις Εδαφικές Προσαρμογές.

48. Αναφορικά με την αντίληψη περί ομοσπονδίας το κύριο βάρος της θέσης της τουρκοκυπριακής πλευράς βασίζεται στην ιδέα ότι προς το παρόν υπάρχουν δυο κυρίαρχα κράτη με ίσα δικαιώματα και ότι θα διατηρήσουν αποτελεσματικά την κυριαρχία τους σε μια μελλοντική ομοσπονδία. Η λογική αυτή διαποτίζει τη στάση της στις επικεφαλίδες: Γενικοί Στόχοι και Καθοδηγητικές Αρχές και ιδιαίτερα στο θέμα της Κυριαρχίας, τη θέση της ότι οι περιουσίες των Ελληνοκυπρίων στο Βορρά έχουν κατανεμηθεί στους Τουρκοκυπρίους με νόμιμη και δεσμευτική νομοθεσία, στις ιδέες της για τον τρόπο εγκαθίδρυσης μεταβατικής κυβέρνησης, τη θέση της για τα δύο ομόσπονδα κράτη ως χωριστές εμπορικές μονάδες στη διεθνή αγορά και σε μερικές από τις δηλωμένες προτιμήσεις της στο συνταγματικό αναφορικά με την εφαρμογή συνταγματικών

αρμοδιοτήτων όπως εκείνες που αφορούν την ιθαγένεια και τη μετανάστευση, τα αεροδρόμια και τα λιμάνια και την ομοσπονδιακή δημόσια υπηρεσία. Εν προκειμένω, πρέπει να αναφερθεί ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν την Κύπρο, από το 1964 και μετά, επιδιώκουν να διατηρήσουν την εδαφική ακεραιότητα και ενότητα της Κύπρου. Το ψήφισμα 750 (1952) επανεμβαδώνει ότι "η διευθέτηση του Κυπριακού πρέπει να βασίζεται σ ένα Κυπριακό κράτος με μια κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα και μια υπηκοότητα με διασφαλισμένη την ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα της..."

49. Σχετικά με τους **Εκτοπισμένους**, στην τελευταία έκθεση μου στο Συμβούλιο Ασφαλείας (S/24472) της 21ης Αυγούστου 1992, υπέδειξα ότι ο κ. Ντενκτάς είχε αποδεκτεί την αρχή του δικαιώματος για επιστροφή και ιδιοκτησία, νοουμένου ότι θα λαμβάνονταν υπόψη οι πρακτικές δυσκολίες της τουρκοκυπριακής πλευράς.

50. Οι εξαιρέσεις που τέθηκαν από την τουρκοκυπριακή πλευρά (παράγραφος 17) στην ουσία αποκλείουν την πιθανότητα επιστροφής οποιωνδήποτε εκτοπισμένων Ελληνοκυπρίων.

51. Στην πραγματικότητα η θέση του κ. Ντενκτάς είναι ότι όλες οι περιουσίες των Ελληνοκυπρίων στο βορρά έχουν αναληφθεί από τις τουρκοκυπριακές αρχές και ότι πρακτικά όλες οι περιουσίες αυτές έχουν στη συνέχεια κατανεμηθεί είτε α) σε Τουρκοκυπρίους εκτοπισμένους ως αποζημίωση για την περιουσία που άφησαν πίσω στο νότο ή β) σε άλλα πρόσωπα είτε τουρκοκυπρίους ή μετανάστες από την Τουρκία που "απέκτησαν την ιθαγένεια" από το 1974.

52. Θέση του κ. Ντενκτάς είναι ότι οι εκτοπισμένοι Ελληνοκύπριοι δεν έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν σε αυτές τις περιουσίες που "ανήκουν" σε

Τουρκοκυπρίους (που γεννήθηκαν στην Κύπρο ή το εξωτερικό) εφ' όσον τώρα κατέχουν τίτλους ιδιοκτησίας των αναφερομένων περιουσιών. Επομένως, οι Ελληνοκύπριοι εκτοπισμένοι, κατά τη γνώμη του κ. Ντενκτάς, μπορούν να αποζημιωθούν για τις περιουσίες που είχαν το **1974**.

53. Ο ισχυρισμός της Τουρκοκυπριακής πλευράς ότι η ντε φάκτο ανάληψη των περιουσιών συνεπάγεται την απόκτηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας πάνω σε τέτοια περιουσία, προτείνεται στην απαίτηση ότι κάθε Τουρκοκύπριος που θα μετακινηθεί από την περιοχή που επηρεάζεται από τις εδαφικές προσαρμογές (επιπρόσθετα από την παροχή άλλης ανάλογης κατοικίας κλπ., όπως προνοείται στη Δέσμη Ιδεών) πρέπει επίσης να αποζημιωθεί για τη γη /σπίτια που κατέχει στην επηρεαζόμενη περιοχή χωρίς να λαμβάνεται υπόψη κατά πόσο ή όχι ήταν ιδιοκτήτης περιουσίας, ή ακόμα αν ζούσε στην Κύπρο το **1974**. Τουρκοκύπριοι που δεν είχαν τη διαμονή τους στην επηρεαζόμενη περιοχή το **1974** θα αποζημιώνονταν κατ' αυτό τον τρόπο για την περιουσία κάποιου άλλου.

54. Περαιτέρω, σ' ότι αφορά αποζημιώσεις, ενώ ο κ. Ντενκτάς δέχεται ότι ατομικά οι Ελληνοκύπριοι εκτοπισμένοι έχουν δικαίωμα να αποζημιωθούν σ' ότι αφορά την περιουσία που κατείχαν το **1974**, η άποψη του είναι ότι η γενική ανταλλαγή μεταξύ των δυο κοινοτήτων των τίτλων ιδιοκτησίας περιουσιών εκτοπισμένων προσώπων για τις οποίες ιδιοκτήτες απαιτούν αποζημίωση θα είναι στην ουσία αρκετή για διευθέτηση όλων των απαιτήσεων. Υποστηρίζει ότι, με βάση τις τρέχουσες τιμές, η αξία περιουσιών Ελληνοκυπρίων εκτοπισμένων το βορρά αντιστοιχεί περίπου με την αξία των περιουσιών των Τουρκοκυπρίων εκτοπισμένων στο νότο. Ομως, όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες δείχνουν ότι η αξία των περιουσιών Ελληνοκυπρίων εκτοπισμένων στο βορρά είναι πολλαπλάσια της αξίας περιουσιών

Τουρκοκυπρίων εκτοπισμένων στο νότο.

55. Ο στόχος της θέσης του κ. Ντενκιάς είναι οι δυο κοινότητες να ζουν χωριστά, ως δύο ομοιογενείς στην πράξη εθνικές ομάδες. Η λύση την οποία επιδιώκει ο κ. Ντενκιάς είναι ασυμβίβαστη με τη Δέσμη Ιδεών, η οποία επιδιώκει να ληφθούν υπόψη οι πρακτικές δυσκολίες, αλλ όχι κατά τρόπο που να καταργεί το δικαίωμα επιστροφής και το δικαίωμα ιδιοκτησίας, καθώς και με τους παραδεκτούς διεθνείς κανόνες και πρακτική.

56. Σ' ότι αφορά τις Εδαφικές Προσαρμογές ο κ. Ντενκιάς αρνείται να δεχθεί το χάρτη ουπεριλαμβάνεται στη Δέσμη Ιδεών, ακόμη και ως βάση για συζήτηση. Παρά την έκκληση που διατύπωσα στην έκθεση μου της 21ης Αυγούστου και η οποία επαναλήφθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας το Ψήφισμα **774 (1992)** δεν επέδειξε προθυμία για προσαρμογή κατά το μάλλον και ήττον σύμφωνα με τις εισηγήσεις στη Δέσμη Ιδεών, πράγμα που είναι αναγκαίο δεδομένου του λεπτού ισοζυγίου της Δέσμης Ιδεών.

57. Οπως ανέφερα στην παράγραφο **45**, υπάρχουν και άλλα σημεία διαφοράς μεταξύ των δυο πλευρών, τα οποία, όμως, είναι μέσα στο πλαίσιο της Δέσμης Ιδεών. Αυτό συμβαίνει π.χ. στην περίπτωση των διαφορών τους για τις εξουσίες και αρμοδιότητες της ομοσπονδιακής Κυβέρνησης και της ομοσπονδιακής Εκτελεστικής Εξουσίας.

58. Σημείωσα ότι η Ελληνοκυπριακή πλευρά διακήρυξε ότι αποδέχεται πρόνοιες της Δέσμης Ιδεών. Ομως οι διακηρύξεις αυτές πολλές φορές συνοδεύονταν από επιφυλάξεις. Αυτά τα θέματα θα πρέπει να ξεκαθαριστούν στις επικείμενες κοινές συναντήσεις κατά τρόπο που να μην παρεκκλίνει από τη Δέσμη Ιδεών.

59. Η εντατική προσπάθεια που έγινε κατά τη διάρκεια των περιασμένων εβδομάδων δεν κατέληξε σε συνολική συμφωνία. Η έλλειψη πολιτικής θέλησης που αναφέρεται στην έκθεση μου της 28ης Αυγούστου (S24472) εξακολουθεί να εμποδίζει την επίτευξη συμφωνίας, η οποία κατά τα άλλα είναι κοντά.

60. Στο ψήφισμα 774 (1992) το Συμβούλιο Ασφαλείας υπέδειξε ότι η σημερινή προσπάθεια δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' αόριστο και ζήτησε σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί συμφωνία, να εισηγηθώ εναλλακτικούς τρόπους δράσης προς επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Το Συμβούλιο Ασφαλείας επιβεβαίωσε ότι το σημερινό **Status quo** στη νήσο είναι απαράδεκτο. Συνεπώς είναι σωστό να εξετάσουμε τη μορφή της σημερινής προσπάθειας, καθώς και τις δυνατότητες βελτίωσης των προοπτικών της για επιτυχία μέσω μέτρων που θα μπορούσε να λάβει κάθε πλευρά επί του εδάφους.

61. Πρώτο και κυριότερο είναι αναγκαίο όπως η Τουρκοκυπριακή πλευρά προσαρμόσει τις θέσεις της, ιδιαίτερα στην αντίληψη της Ομοσπονδίας των εκτοπισμένων και των εδαφικών προσαρμογών όταν επαναληφθούν οι κοινές συναντήσεις το Μάρτη του 1993, ώστε οι θέσεις αυτές να βρεθούν στο πλαίσιο της Δέσμης Ιδεών.

62. Οι δυο ηγέτες συμφώνησαν να συνεχίσουν τη διαπραγματευτική διαδικασία νωρίς το Μάρτη του 1993. Αναφορικά με αυτό, πιστεύω ότι έφθασε ίσως ο χρόνος να δοθεί πληρέστερη μορφή στην απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας που αντικατοπτρίζεται στο ψήφισμα 750 (1984) της 10ης Απριλίου 1992 να ασχοληθεί με το θέμα αυτό "πάνω σε συνεχή και πιο άμεση βάση".

63. Φαίνεται από τις πρόσφατες κοινές συναντήσεις ότι υπάρχει βαθιά κρίση εμπιστοσύνης

μεταξύ των δυο πλευρών. Είναι δύσκολο να προβλεφθεί οποιαδήποτε επιτυχής κατάληξη των συνομιλιών, ενόσω επικρατεί αυτή η κατάσταση. Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία ότι οι προοπτικές προόδου θα βελτιώνονταν πολύ αν κάθε πλευρά υιοθετούσε μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Ο σκοπός των μέτρων αυτών, τα οποία κάθε πλευρά θα λάβει με καλή θέληση, θα είναι η προώθηση του στόχου των επικείμενων κοινών συναντήσεων- που είναι η κατάληξη σε μια συνολική συμφωνία με βάση ολόκληρη τη Δέσμη Ιδεών, την οποία υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας. Τα ακόλουθα μέτρα θα βοηθούσαν στη δημιουργία νέου κλίματος εμπιστοσύνης, το οποίο θα συμβάλει στην επιτυχία της διαπραγματευτικής διαδικασίας:

ΠΡΩΤΟ: Ο όγκος των ενόπλων δυνάμεων και των εξοπλισμών την Κύπρο είναι ήδη πολύ υψηλός και εξακολουθεί να αυξάνεται. Ως πρώτο βήμα προς την αποχώρηση των μη Κυπριακών στρατευμάτων που προβλέπει η Δέσμη Ιδεών, οι Τουρκικές δυνάμεις στην Κύπρο θα πρέπει να μειωθούν στο επίπεδο που βρίσκονταν πριν μια δεκαετία και αυτό πρέπει να ανταποδοθεί με αναστολή προγραμμάτων εξασφάλισης όπλων από την Ελληνοκυπριακή πλευρά. Η εφαρμογή των μέτρων αυτών, μαζί με εκείνα που περιλαμβάνει η αμέσως επόμενη παράγραφος, θα είναι πολύ επίκαιρη, ενόψει της επικείμενης μεγάλης μείωσης του προσωπικού και των πόρων της Ειρηνευτικής Δύναμης των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Η συμφωνία της μη επάνδρωσης φυλακίων, η οποία έγινε το **1989** από την Ειρηνευτική Δύναμη με την κάθε πλευρά και με βάση την οποία και οι δυο πλευρές σταμάτησαν την επάνδρωση των θέσεων τους και τερμάτισαν τις περιπολίες τους σε μερικές ευαίσθητες περιοχές της Λευκωσίας, θα πρέπει να επεκταθεί για να καλύψει όλες τις περιοχές της ουδέτερης ζώνης που ελέγχουν τα Ηνωμένα Έθνη και όπου οι δυο πλευρές είναι πολύ κοντά ή μια στην άλλη. Σκοπεύω να δώσω οδηγίες στο Διοικητή της

Ειρηνευτικής Δύναμης να αρχίσει συζητήσεις με τις δυο πλευρές προς επίτευξη του στόχου αυτού χωρίς καθυστέρηση.

ΤΡΙΤΟ: Εχοντας υπ όψη τη σπατάλη πολύτιμης περιουσίας και υποδομής, η οποία παρατηρείται στα Βαρώσια για περισσότερο από **18** χρόνια τώφα, η περιοχή κάτω από τον έλεγχο της Ειρηνευτικής Δύναμης θα πρέπει, σύμφωνα με το ψήφισμα **550 (1984)** του Συμβουλίου Ασφαλείας, να επεκταθεί αμέσως για να περιλάβει τα Βαρώσια.

ΤΕΤΑΡΤΟ: Η προώθηση των προσωπικών επαφών μεταξύ μελών των δυο κοινοτήτων θα συμβάλει πολύ ώστε να πέσουν τα τείχη της δυσπιστίας. Προς τον σκοπό αυτό, οι περιορισμοί διακίνησης στην ουδέτερη ζώνη θα πρέπει να μειωθούν.

ΠΕΜΠΤΟ: Παρομοίως, ο περιορισμοί στη διακίνηση ξένων επισκεπτών στην πράσινη γραμμή θα πρέπει να μειωθούν.

ΕΚΤΟ: Κάθε πλευρά θα πρέπει να προτείνει δικοινοτικά σχέδια και τα κράτη που δίνουν δάνεια ή δωρεές, καθώς και διεθνή ιδρύματα, θα πρέπει να δίδουν προτεραιότητα και κίνητρα σε προγράμματα, ειδικά στον ιδιωτικό τομέα, που συμβάλλουν στη διακοινοτική συνεργασία.

ΕΒΔΟΜΟ: Οι δυο πλευρές θα πρέπει να δεσμευθούν υπέρ της διεξαγωγής, πάνω σε παγκύπρια βάση, καταγραφής του πληθυσμού, η οποία να αναληφθεί κάτω από την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

ΟΓΔΟΟ: Οι δυο πλευρές θα πρέπει να συνεργαστούν ώστε τα Ηνωμένα Έθνη να μπορέσουν να αναλάβουν μελέτες σκοπιμότητας, σ ό,τι αφορά την επανεγκατάσταση και αποκατάσταση εκείνων των Τουρκοκυπρίων που θα επηρεαστούν από τις εδαφικές

προσαρμογές ως μέρος της συνολικής συμφωνίας.

64. Η εφαρμογή των πιο πάνω προτάσεων θα αποτελούσε καλό μέτρο της πολιτικής θέλησης όλων των ενδιαφερομένων να εργαστούν ενεργά προς επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

65. Μέχρι τη συνέχιση της διαδικασίας το Μάρτη του **1993**, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα υπάρχει ζωηρό ενδιαφέρον από μέρους του Συμβουλίου Ασφαλείας και γενικά από το ευρύ φάσμα των Μελών των Ηνωμένων Εθνών, περιλαμβανομένων εκείνων των μελών που συμμετέχουν στην Ειρηνευτική Δύναμη, για την αντίδραση της κάθε πλευράς στις προτάσεις αυτές.

66. Αν οι προτάσεις που υποβλήθηκαν πιο πάνω υιοθετηθούν από τις δυο πλευρές, οι κοινές συναντήσεις που θα επαναληφθούν το Μάρτη θα πραγματοποιηθούν σε μια ευοίωνη ατμόσφαιρα.

67. Θα παρακαλούσα το Συμβούλιο να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις, περιλαμβανομένων των κοινών συναντήσεων του Μαρτίου, ώστε να εξετάσει οποιαδήποτε πρόσθετη ενέργεια που θα πρέπει να αναληφθεί προς επίτευξη ταχείας επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος.

23. 11. 1992

Η έκθεση υιοθετήθηκε ύστερα από δυο μέρες μαζί με τον ψήφισμα **789**.